

Maja Žvorc, Matko Marušić

U spomen i čast pionirki istraživanja barokne altaristike

*U službi baroknog kiparstva: međunarodni znanstveni skup
povodom stote obljetnice rođenja Doris Baričević (1923. – 2016.),
Zagreb, 7. i 8. rujna 2023.*

Foto M. Ožanić

Proteklih je godina zamašan broj znanstvenih događanja iz povijesti umjetnosti u Hrvatskoj bio posvećen velikanima struke, u svjetlu čega treba promatrati i skup u čast Doris Baričević, posebice stoga što se ove godine obilježava stota obljetnica rođenja te nenadmašne istraživačice barokne plastike. U organizaciji Instituta za povijest umjetnosti i Odsjeka za povijest umjetnosti zagrebačkoga Filozofskoga fakulteta, okupljeno je dvadeset i devet izlagača svih generacija čija se promišljanja – tematski, metodološki ili samo usputno – oslanjaju na istraživanja Doris Baričević. Skup je, uz sudionike s hrvatskih institucija, okupio i istraživače iz Slovenije, Austrije, Mađarske i Litve, a vrijedi istaknuti da je privukao i nemali broj zainteresiranih čija istraživanja nisu nužno, parafrazirajući naslov skupa, „u službi baroka”, no dobar dio kojih još uvijek gaji živo sjećanje na slavljenicu.

Niz izlaganja otvorila je Nela Tarbuk toplim i osobnim uvidom u život i rad Doris Baričević, dragocjen istraživačima mlađe generacije koji je poznaju isključivo putem objavljenih tekstova i monografija. Predavanjem je događanju dan ugodan i topao ton, koji je Dvoranom Knjižnice Filozofskog fakulteta odzvanjao čitava dva dana, kako u izlaganjima tako i diskusijama koje su uslijedile. Izlaganje Petra Preloga odmaknulo se od baroknog kiparstva i istaknulo gotovo neprepoznati prinos poznavanju *Proljetnog salona*, rezultat rada Doris Baričević u Arhivu za likovne umjetnosti. Njezin doprinos u vrednovanju baroknog kiparstva Hrvatskog

zagorja u odnosu prema ranijim istraživačima, Gjuri Szabi i Arturu Schneideru, razmatrala je Ana Kaniški, a Ivanka Magić Kanižaj predstavila je osobnu ostavštinu u Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu, koja sadrži i stručnu i osobnu građu koja podjednako govori o ličnosti, interesima, ali i osobnosti Doris Baričević. Ksenija Škarić istaknula je njezinu suradnju s restauratorima, koji su joj se često obraćali za pomoć, u zajedničkim raspravama bruseći metode obnove i prezentacije polikromirane drvene skulpture iz razdoblja baroka.

Izlaganje Irene Kraševac upozorilo je, usporedbom dokumentacije s početka stoljeća s današnjim stanjem, na progresivnu devastaciju koja je zadesila spomeničku građu sjeverozapadne Hrvatske. Gabrijela Odobašić identificirala je fragmente raznesenog inventara tvrđavske kapele sv. Ane u Slavanskom Brodu iz 60-ih godina 18. stoljeća. Drugo izlaganje Nele Tarbuk predstavilo je zbirku crkvenog kiparstva Muzeja za umjetnost i obrt, čija će građa u sljedećim godina biti teže dostupna zbog obnove nakon potresa, a o temi privatne zbirke Milivoja Rošića, s naglaskom na renesansne i barokne skulpture, ali i nezahvalnom statusu tog iznimno vrijednog zbira umjetnina govorila je Nina Gazivoda. Andreja Šimičić predstavila je sačuvani inventar župne crkve sv. Petra i Pavla u Osijeku, iz Zbirke sakralnih predmeta Muzeja Slavonija, u svjetlu odnosa crkvenih vlasti i gradskih institucija prema njima. Irena Šimić izlagala je o metodi rekonstrukcije fotografskih serija Nenada Gattina za monografije iz područja barokne umjetnosti te u zaključku uka-

Doris Baričević

zala na mogućnosti i ograničenja ponovne uporabe fotografija i izvornika u suvremenim istraživanjima. Prvi je dan zaključen posjetom Muzeju grada Zagreba uz stručno vodstvo Danka Šoureka.

Drugi dan skupa započeo je izlaganjem Vlaste Zajec o okolnostima izrade oltara Blažene Djevice Marije iz crkve sv. Martina u Donjoj Voći, koji je autorica razmotrila u svjetlu kulta *Mariazell* zastupljenog na području Habsburške Monarhije. Oslanjajući se na kronologiju razvoja arhitektonskog dijela oltara koju je predložila Doris Baričević, Dubravka Botica razmotrila je na koji način koreliraju arhitektura oltara i sam prostor crkve tijekom 17. i 18. stoljeća. Pridruživši se skupu putem videopoziva, Ferenc Veress analizirao je odabrane sedamnaestostoljetne oltare s područja povijesne Mađarske te ukazao na njihove srodne primjere u Hrvatskoj potvrđujući već poznatu povezanost dviju regija. Tojana Račiūnaitė detaljno je izložila i ikonografski iščitala reljefni ukras vratnica crkve Navještenja Marijina u litvanskom gradu Kretingi posvećujući posebnu pozornost motivu hermi s kronicama. Sljedeće dvije izlagačice istaknule su važnost grafičkih predložaka u prijenosu motiva: Martina Wolff Zubović mapirala je prijenos motiva *putta* i akanta od antike preko radova Matthiasa Echterera do Ivana Komersteinera, a Klara Macolić prikazala je kako se barokna ornamentika zadržala u praksi varaždinske risarske škole do sredine 19. stoljeća. U nastavku sesije Zdenko Balog proširio je dosad poznati opus „pokrajinskoga” kipara Stjepana Szevera – koji je prvi definira-

la upravo Doris Baričević – novim atributivnim prijedlozima s križevačkoga područja, a Martina Ožanić rekonstruirala je okolnosti izgradnje kapele Blažene Djevice Marije Lauretanske u Stupniku i izrade njezina glavnoga oltara, odnosno kipova, usmjerujući istraživanje njihova autorstva prema radionici kipara Josephusa Weinachta. Frančiška Oražem kritički se osvrnula na opus kranjskoga kipara Jurija Skarnosa detaljnije analizirajući bočne oltare iz crkve Presvetoga Trojstva u Vrhniki koji su njemu pripisani.

Poslijepodnevna sesija započela je izlaganjem Sanje Cvetnić o dosad slabo istraženoj pali Blažene Djevice Marije u župnoj crkvi u Cerju u kojem je autorica rekonstruirala okolnosti narudžbe oltarne slike i dala smjernice za njezinu moguću atribuciju. Matej Klemenčič u svojem se izlaganju osvrnuo na osamnaestostoljetne štuko oltare s područja slovenske Štajerske koji su slabo istraženi u slovenskoj povijesti umjetnosti. Julia Strobl istražila je recepciju atektonski građenih retabla u opusima braće Straub aktivnih na području Bavorske, Štajerske i kontinentalne Hrvatske razmatrajući moguće razloge (ne)zastupljenosti tog tipa oltara među njihovim djelima. Jelena Sedlar detaljno je predstavila inventar župnih crkava u Donjem Miholjcu i Valpovu te ukazala na moguće talijanske uzore u njihovoj izvedbi. Posljednja tri izlaganja bila su posvećena mramornoj skulpturi koja krasila – ili je nekoć krasila – unutrašnjost zagrebačke katedrale. Mirjana Repanić-Braun tako je produbila poznavanje rada različitih majstora na oltarima Posljednje večere i sv. Luke

uspoređujući reljefe na stipesima s kompozicijski istovjetnim reljefima u Remetama i Žabnicama. Damir Tulić i Mario Pintarić u zajedničkom su izlaganju ponovno razmotrili radove riječkih kipara Antonija Michelazzija i Sebastiana Petruzzija iz zagrebačke prvostolnice donoseći nova saznanja na osnovi novootkrivenih arhivskih podataka. Danko Šourek naposljetku je analizirao pismo ljubljanskoga klesara Michaela Cusse zagrebačkom trgovcu Leonardu Milpacheru koje baca novo svjetlo na okolnosti izrade triju djela iz katedrale – propovjedaonice, nadgrobne ploče kanonika Ivana Znike i oltara sv. Mihaela arkandela.

Kao što je i započeo, skup je zaključen u toplom i prijateljskom ozračju, u spomen i nadahnut istraživanjima jedne od pionirki proučavanja altaristike na području kontinentalne Hrvatske, Doris Baričević. ✕